

Prva številka II. letnika "Pesmi in glasba s Koroške" je namenjena Miklovi Zali, ki jo je uglasbil Anton Nagele iz Št. Jakoba v Rožu. Besedilo je napisal tedanji šentjakovski kaplan Tomaž Holmar.

Miklova Zala, veliki, svetli lik, ki so ga ustvarili Rožani, je tako zelo odgovarjal duševnosti vsega koroškega slovenstva, da so ga sprejeli in zaživali z njim tudi Ziljani in Podjunčani. To je lik domačega dekleta-žene, zasidrane v svoji družini, vernosti, govorici, v svojih navadah in običajih. Lik dekleta-žene, zveste svojemu fantu-možu, svoji domačiji in vsemu, kar je z njo povezano. Povest iz turških časov je leta 1884 napisal dr. Jakob Sket.

Ker slovenski narod nikoli ni bil zgodovinski subjekt in ker so bili na vratih vedno kakšni Turki z janičarji, se je bilo z njenim likom lahko istovetiti - nekoč in danes. Pogosto so jo uprizarjali po Koroškem in gostovali z njo na Kranjskem, zlasti še po plebiscitu, ko je glavno breme koroške slovenske literature slonelo na ustnem izročilu.

Zaradi zanimivosti naj bo objavljeno še besedilo, kot ga je zapisal v šentjakobskem narečju zdravnik dr. K. Pečnik leta 1928 na Dunaju. Zapis je nekoliko poenostavljen. Poslužujte se ga kot pevskih not, pa bo. Melodija prijetnega rožanskega narečja pa vam tako zveni v ušesih. Z lahkoto in zanimanjem boste sledili vsebini:

Povist s̄ Š̄ant Jaqopa v Rož̄e, qaq̄er so jo prav̄el̄e moj dedej, Folt Janežič, rojan̄e leta 1802.

Miq̄lnava š̄iša v anam z̄avo lipam qraj̄e, na anej v̄esočin̄e, pod te starim hradam, je anu l̄epu posistvo v š̄etnjaqops̄čej far̄e v Rož̄e na Qorošč̄am. V̄esoqo nad Miq̄lnam, qar je ha š̄e v̄ostavo, drima te star̄e hrad Turne, q̄e so ha pred več̄ stu litam̄e Turč̄e zaz̄hal̄e pa razmatal̄e. Vse mine na tam svite, lita vse razdaro. Turne, hrad, č̄er so b̄eli, ž̄e davnej je vod ta, hrof̄e, je vos razpadov, sovenj̄e pav̄er, q̄e vorje, sije pa diva vod jutra do več̄era, je pa hrofe prež̄evov š̄e n̄es, š̄e zdej ž̄evi. Zamla je mat̄e, htur na njej diva, je nje v̄otroq, zamla ma samu tiste rada, q̄e na njej divajo, samu svoje v̄otroče bran̄e pa hran̄e, vs̄e te druj̄e pa hrejo. Ti naša zamla na Qorošč̄am, č̄ir divamo pa trpimo ž̄e več̄ qaq̄er tavž̄ent lit, ti naša velqa mat̄e, maš̄ nas rada, nas bran̄eš pa hran̄eš, nas pa našo več̄ qaq̄er tavž̄ent lit sovenjo besido na Qorošč̄am.

Velqo vode je v tavž̄ent litah po Drave staqvo, vel̄eqo se je pretrnivo tud̄e v te starah d̄nih. Mamo stare domače povist̄e z̄e tistah d̄ni. Ana taqa domača povist je Miq̄lnava Zala, q̄e so jo Turč̄e v̄jel̄e. Nimš̄č̄e casar pa te nimš̄č̄e hrof̄e na Qorošč̄am so b̄eli v tistah litah t̄eq̄e razdrapan̄e pa svab̄e, da se n̄eč̄iso mohl̄e pa znal̄e pred Turč̄e bran̄et̄e. Pust̄el̄e so l̄edi, da j̄eh Turč̄e pobijajo.

L̄epu al̄e hrdu, dor̄o al̄e svabo, naš̄ mar̄enj! Te star̄e l̄edi so vedel̄e povet̄e vo Turč̄ah, te m̄vad̄e rud je pa ž̄e vse pozabov. Vsač̄e Rož̄an pa š̄e n̄es vi, qaj je bu s te m̄vado

Miqlo, z Miqəlnavo Zalo, kə so jo Turčə vjelə, jo zə Roža daləč na Turšqo palalə, qə jəm je vřva, pa lih tistə den mov pərřva, qə se je nje moř, te mvadə Miqəl spet řenov. Jes řinjam, da to povist tudə v tavřənt lith Roř qəne bo pozabov, je cəveč lipa.

Miqəlnavo řiřa ja anu ləpu posistvo, ana dro doru pořacana řiřa, lədi vod stare qorenine. V tistah dñih, qə so Turčə prəhajalə v Roř, je bu strařnu tařqə na svite řəvetə, an veləq strah je qaqər vihra řov pred njimə. Turčə pridajo! - so vpilə lədi, vse je bu prepvařano, vse scahano. Qaqər vihra drevesa meče, təqə je strah honov lədi, qaqər se trop vovc razleti, qə vovq med nje pride. V rojah qaqər bəčele, qaqər blisq so vdarələ v dəřevo na mihənah qonjah, na amrt so pərřlə, vse črno jəh je bu qaqər mrovəl v mrovlinjace. Ala! Ala!(bog) so vpilə qaqər qanje.

V vsah cirqlah je pvat zvona bivo, na horah so qriřə horelə, za znamənje navarnostə, vod delač so se po nočə vədale vəsi, qə so horele. Puvsod vohənj, vse je bu v dimə. Turq je vse pořhav, vsa pula potancov. Qamər Turq stopə, dvajstə lit nəče raste, so riqalə te stare lədi.

Qar je le mohvo, je biřavo pred njim ən se sřrivavo vəsoqo torə v hmajnah pod Holico pa pod Roščəco, čriz Rute hortej. Lədi pa řəvina. Te Turq, te presnetə řentej, te hodniq, te nateq! - so riqalə. Ta hədirjava hodla, ta pəslajnersqa řverca!

Moštvo, didəcə so se pa zašancalə na Turnah, pa pər šəntjaqobšcej cirqlə. Matalə so qamənje na Turče, strilalə so na vobeh stranih z samujstramə. Šəćire, qose, sərpe, sable, səpine, motiče, qolə, vse je prov prəšvo. Vlijalə so vreč volej na Turče, spuščalə so na nje bəčele, da Turče vopiqajo. Najhujšə so bəli med Turčə janičarjə, to so bəli votrocə, qə so jəh Turčə prə Svovenjcah vjelə pa na Turščam po tursqo hor zredilə, poturčanəc je hujšə qaqər Turq, se je riqavo. Votroq je več bartə potovqov svoja vočeta, votroq je biv Turq, voča pa qrəstjan. Bilə so se dovho, prace Turqov je mrtvah lažavo pred šancamə, pa tudə domačah je bu dol mrtvah.

Mvade pube, še rajšə pa te žavbərne mvade dakleta so vovilə, jəh zvezalə, pa jəh s səbo na Tursqo hnalə. Nəče vi se qaqu, te mvado Miqlə, Miqəlnavo Zalo, so pa vjelə, bəva je zəvo žavbərna, te najlipsa dečva v Rožə. Vzelə so jo, pa palalə jo s səbo na Tursqo.

Dovho nəči bu anira hvasu vod Zale, vsə so žinjələ, da je že davnoj mrtva. Htur hre na Tursqo, nəče smi zad hladatə, še nəščir qəni živ sə Turšča zadə pəršov. Turq je hədičov bratər.

Zala je bəva 7 lit na Turščam vjeta. Dovho je tuhtava pa čaqava, qaqu bə Turčam všva. V tistah qrajah, čer majo Turčə ženstvo zaprto, je spoznava veləqo lədi, dorah pa svabah, q svojeje srečə pa tudə tačə, qə so jej pomahalə, vse je švo srečno.

Anu nuč, bu je təmnu qaqər v pəqle, je Zala zbižava sə turšče šišē v hmajno. Vahtarjə so zahnalə ropunt, janičarjə so jezdələ za njo, pa vse zastonj, nəčiso je dobilə.

O hmajna zalana! Hmajna je prostust! Da səm le v hmajnah, bo že švo, vse je dorο, je raqva. Dəržə se hmajn, hrmovja pa hošče, hodə le po nočə qə vuna sije, qnə hodə na cestο pa v vəsi, dəržə se samotē, čer so qajžē na samam. Sqrivava se je, dorə lədi so jej pomahalə pa dajalə jestə v Buha jeme. Qam pa hreste? Qam pa pot? So jo baralə. Jes bə teva na moj dum, na Qorošqo! Dečva, to bo pa daləč!

Poqazalə so jej z roqo, čej je Qorošqo, tam med sevaram pa med qrajam, čer polete sunce q božjej hnadə hre. Dəržəte se te veləčaj vud! Pər vodah hodite, dəržəte se vud! Najprej z njimə, potle pa hodite prutə njəm, vod qod pərtəčo. Buh vas varə, da bə šlə potle, qamər tačo, hvoboqo v Turšqo bə pəršlə! Pəršlə boste do Save, hodite pər Save hor. Qə pa pridate v dəžele, čer rehira te nimščə casar, bote pa baralə, čej je Drava. Potle pa pər Dravə hortej!

An den je stava pər anej veləčaj vodə, barava je, bəva je Sava. Buh te žehnej, Sava, te poznam zə Jesenic, je raqva. Səm tam blizə doma. Buh te žehnej, sovenja voda!

Qə je srečava qrəstjana, se je poqrižava. Qə je pa pəršva med turšče lədi, je pa znava turščə vočanaš. Htur je v navarnostə, sə pomaha qaqər zna pa more. (Turški očenaš je: La ilahi il ala ve Mohamed rasul ala! Ni drugega boga kakor

Bog in Mohamed je božji prerok! - To je arabsqo, dohtar Pečnik se je navučov arabsqso v Ehiptə). Dovho je hodiva, vsah navarnostə seje rišəva, pəršva je srečno v Rož. Pəslajnarjov se nəči bava, zdevo se jej je včasəh po hmajnah, da vajajo, qə je pohladava, so pa šlə v nəč qaqər qafra. Strah je vod zunej votov, nətre ha na nəči! (Pəslajnar je človek s pasjo glavo, ki laja, ali pa pes s človeško glavo). Ti preqletə pəslajnarjə so Turčam pomahalə. Turq jəh je poqlicov na pomuč. To pəqlensqo žverco!

Miqəl je Zalo zəvo rad mov, zəvo žavostən je biv zaradə nje. Lita so pa šle, vod Zale nəči bu vobena hvasu. Vsə so žinjalə, da je Zala že dovho mrtva. Zala bo mrtva! Samomə havžəvatə je pa tašqu, Miqəl sə je pojesqov ano nevesto.

Zala zahleda domačo šišo. Te starə Miqəlnov pəs, qə je biv že dovje lite pər šišə, je zavajov. Zala pride bol blizə, pəs jo povoha, pa začne z repam mahatə. Zvista žəvad je te staro hospodinjo spoznava. Žəvad je bol zvista qaqər pa čovaq, žəvad je bulə qaqər čovaq, 7 lit je nəči pozabov. Taq pəs je zvata vridən.

Prəšov je den porače, telə so lih v šəntjaqopsqo cirqov q poracə jetə. Ženən pa nevesta, cavmar pa tata, vsə svatə. Starasina je pa tače qvamfov, da je vse smih hrudov, rəjušnəca se je qumej dəržava. Pər hoscetah je vse dore vole. Pevcə so pelə, hocə so hodlə, hrušč pa trušč, šum pa šklandər pər Miqəlnə.

Miqəl je stav z nevesto v jespe, durə se vodpro, v jespo stopə

ana žana - bəva je Zala. Blida qaqər apno, vsa se je tresva. Na vos hvas zavpije: Buh mə pomaj, ženə se! Tla səm! Buh mə pomaj! Doma səm!

Hocam pa pevcam je hvas vzevo, bu je, qaqər da bə striva med nje vdarəva, vse je bu tiho qaqər v hrobə. Zala je bəva na Turščam, še nəščir qəni punov, da bə htə sə Turšča živ zad pəršov, Zala je pa bəva živa v Rožə. Bu je lih təqə, qaqər da bə čovaq vod te mrtvah vstov, qaqər da bə čovaq zə hroba vstajov.

Miqəl je vos premedan hledov na Zalo pa na nevesto, premedan qaqər čovaq qə ma šqaf hrihov na hvale. Čisto zmišan je biv. Miqəl hvasnu zavpije: Jezəš, Marəja pa Jožof! Buh mə pomaj! Voba sta vpiva: Buh mə pomaj!

Pa je dro vse doro von švo. To je bu anu vesele pa ana žavost v Rožə. Žavost za nevesto, vesele pa za Zalo. Vod vesela so lədi veqalə! Vod delač so pəršlə Zalo hledat: Buh te sprimə Zala! Buh te sprimə! Da sə le živa med nama! Baram pa vsača, qaj pa bə bu, qə bə fajmoštar Miqəlna poročələ? Mov bə dbi žane! Vsə pobitə poličə! Bə pa sam Turq hratov (sporoča dohtar Pečnik).